

A közigazgatás intézménye történelmünkben

(Rokolya Gábor: *A polgári közigazgatás emlékezete (1875-1949)*, Budapest – Magyar Országos Közigazgatási Kamara kiadása, 2009; Rokolya Gábor: *Okleveles História*, Budapest – Magyar Országos Közigazgatási Kamara kiadása, 2010)

Királyi közigazgató – a történelmi Magyarországon, de a monarchia összeomlását követően a beszűkített magyar államterületen egészen a második világháború végéig tekintélyt jelentő hivatás. A hatósági jogalkalmazó, a törvényes rend egyik oszlopa. Megszüntetésének hatvanadik évfordulójára ennek állított emléket látványos könyvben Rokolya Gábor budapesti közigazgató, a téma bűvára, gondos feldolgozója. *A polgári közigazgatás emlékezete (1875-1949)*. Az olvasó a mai könyvművészet egyik remekének tekinthető, gazdagon illusztrált album lapjain át követheti a magyar közigazgatás fénykorának évtizedeit. Ez a kor a kiegyezést követő törvényalkotással indult és szolgálta a belső jogbiztonságot, amíg annak a második világháborút követő kommunista hatalomátvétel véget nem vetett.

Az előzmények a középkorra nyúlnak vissza, azokra a hosszú századokra, amikor egyházi hiteshelyek látták el a közhitelű oklevelekbe foglalás feladatát. A magyar királyság területéről mintegy nyolcvan ilyen hiteshelyről tudunk.

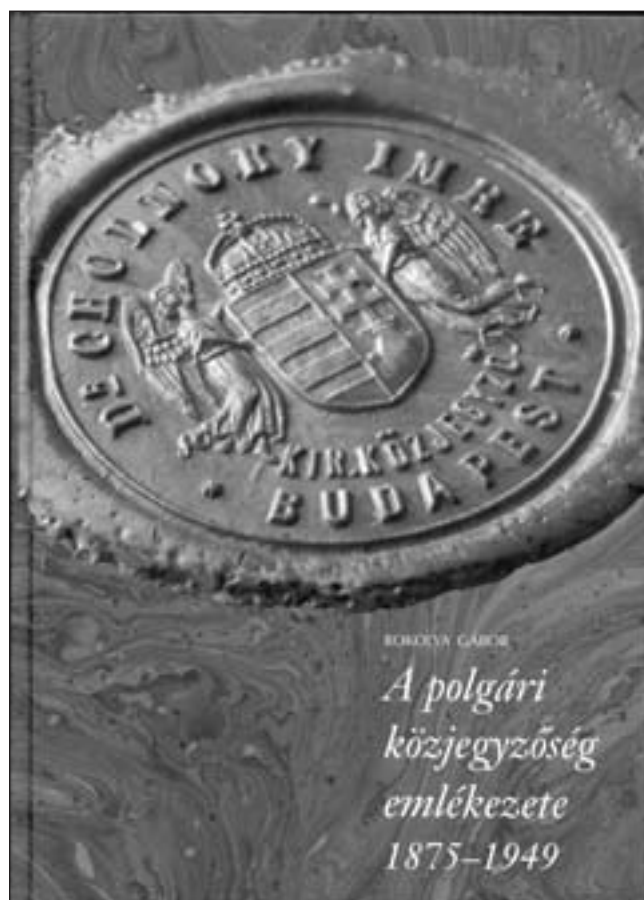
A 18. századtól kezdve már vármegyei közgyűlések és szabad királyi városok tanácsai is végeztek hasonló tevékenységet. Különösen a telekkönyvek akkori hiánya tette fontossá biztonságot jelentő okiratok készítését. 1848-ban az évszázados ősiség jogának eltörlése alapvető fordulatot hozott a peres és peren kívüli ügyekben. A közigazgatásnak mint a bíróságtól és az ügyvédségtől teljesen független intézménynek a megteremtését azonban a Bach-korszak megakadályozta. Elsőnek Franciaország vezette be 1803-ban a független közigazgatás intézményét,

nálunk hosszú vajúdas után ez csak a kiegyezéssel vált lehetővé. A minta az időközben kialakult szász-bajor intézmény és szervezeti forma lett. Így született meg az európai felzárkózást jelentő, 1875-ben életbe lépett közigazgatási törvény. A hivatal viselőit az igazságügy-miniszter nevezi ki, megalakul az országos hálózat tíz kamarával: Budapest, Arad, Debrecen, Kassa, Kolozsvár, Pécs, Pozsony, Szeged, Szombathely, Temesvár, majd kiegészül Fiumével.

Az így megindult korszak a közigazgatási hivatás fénykorát jelzi. Társadalmi rangjuk elismertségét tanúsítja az a szerep, amelyet szakmai feladatok ellátásán kívül a városokban, vármegyékben, de számosan közülük ezen is túl, a közélet minden szintjén betöltöttek. Soraik között éppúgy megtalálható akadémikus, nagykövet, miniszter, író, költő, dramaturg vagy zeneszerző. Mutatja ezt, hogy ott voltak a millenniumi díszmenet bandériumában, ugyanúgy testületileg II. Rákóczi Ferenc kassai újratemetésén, a New York-i Kosuth- és a budapesti Rákóczi-szobor avatásán. Egyházaik részére templomok építését tervezték, elősegítve ezzel a vallásos élet gyakorlását. Katonaként végül helytálltak az első világháború harctereiben.

A könyv a történelmi előzményeket követően sorra taglalja és feltérképezi az 1875-ben kialakult tizenegy illetőségi területet. Megtudjuk, hogyan teremtődtek az egyes kamarák, amelyeknek az alapítói többségükben törvényszéki bírák, az első elnökök is közülük kerültek ki. A díszes oldalakon korabeli fényképek, pecsétes oklevelek, illusztrációk kísérik egyes életrajzok, munkásságok bemutatását. Az olvasó élvezettel mélyedhet el egy kor jogbiztonsága őrzőinek világában.

A mai Vajdaság területének közigazgatási két kamarai központhoz, Szeged és Temesvár hatáskörébe tartoztak.

A többihez hasonlóan 1875 őszén alakult meg a szegedi kamara, amelynek az első elnöke az Eperjesről származó Abafy Aurél volt. Felvidéki szülőhelyéhez való hűségét tanúsítja, hogy pályája csúcán Sáros megye tiszteletbeli főügyésze is lett. 1848-49-ben még a *Miskolci Értesítő* lapszerkesztőjeként tevékenykedett, majd, immár katonatisztként, a pesti császári hadbírósnak négyévi várfogságra ítélte. Innen szabadulva telepedett le egy ideig Szegeden. Megmaradt újságírónak is, a *Vadász és Verseny Lapban* és a *Gazdasági Lapokban* jelentek meg írásai. A szegedi kamara alapítói között ott találjuk Bácskából

Antonovics Mátyás és Leovics Simon szabadkai, Alföldi Gedeon zombori, Bodnár Imre apatini, Dulovics Ernő palánkai, Kovátsfy Ágoston kúlai, Matits János újvidéki, Mihálkovich Tivadar hód-sági, Partetics Félix óbecsei és Zsarkó Antal zentai közjegyzőt.

Temesvár a legdélibb országrész, a Tisza felsőbb szakaszától indulva a Pancsova-Fehértemplom vonaltól Karánsebesig terjedő térség közjegyzőségeinek a központja lett. Első elnökének, Plausch Mátyásnak a parádés Jenő utcai irodája lett egyben a kamara otthona. Plausch közéleti érdemeiért királyi tanácsosi kitüntetésben részesült. Az akkori világra jellemző egy másik, a Steinfeld nevét Sziklaira magyarosító közjegyző példája, aki szülővárosában alapítója és első szerkesztője lett a *Szabadkai Hírlapnak*, majd álnéven sorra jelentek meg cikkei itt és a *Temesvári Hírlapban*. „Az emberiség évezredek óta a jogról ábrándozik és az erőszakból él meg” – írta egy glosszájában vidámeserűen.

Rokolya Gábor ezen első könyvét a témakörben hamarosan egy nem kevésbé alapos és díszes második követte. *Okleveles históriák* címmel válogatást kapunk a magyar közhitelesség 1441 és 1848 közötti irataiból.

A magyar közhitelesség középkori intézményeinek itt bemutatott oklevelei tükrében áttekintést kapunk a századokkal ezelőtti életről, gondolkodásról.

Jeles történelmi dokumentumaink legszebb lapjain tekinthetünk végig, szemet gyönyörködtető kincsesbánya. A magyart követően angol, német és francia bevezető tanulmányok segítik követni a latin nyelvű okiratokat. Az album a hazai könyvnyomtatás egyik újabb büszkesége.